

VASIL KOÇI

BIBLIOTEKA
SHTETIT

8JH-1
K 77

KUR ZË
NË GOJË
EMRIN TËND

POEZI

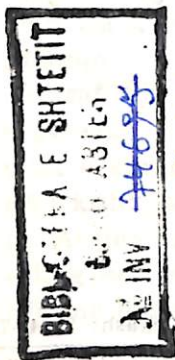
814-1

K72

VASIL KOÇI

KUR ZË
NË GOJË
EMRIN TËND

POEZI

SHTËPIA BOTUESE «NAIM FRASHËRI»

Tirazhi 1500 kopje   Format 70x100/32   Stash: 2204-72

KOMBINATI POLIGRAFIK - Shtypshkronja e Re
Tiranë, 1979

KËNGË PËR VENDLINDJEN

Nënat dhe gjyshet tona
kurrë s'na kanë treguar përralla dhe legjenda
për burime dhe përbindsha,
për të rinj e të reja që ata gllabëronin.
Ato, së bashku me vitet, na tregojnë
për agallarët dhe bejlerët,
që mbi postiqe delesh rrinin pranë çezmave
dhe tok me tespjet e tyre numëronin
edhe florinj të.
Përpara këmbëve të tyre nënat tona
hidhnin
ëndrrat,
shpresat,
vitet e kockat e djemve dhe burrave të tyre,
që i kishin lënë diku në Australi,
në Argentinë,
e larg në Amerikën e Veriut.
Dhe në mbrëmje vonë, kur ktheheshin në shtëpi

me bucelën ngarkuar,
të dukeshin sikur mbartnin në kurriz
agoninë e tyre shekullore për një gllënjë ujë,
sikur mbartnin
vetë jetën e tyre të martirizuar!
Dhe e ruanin atë bucelë me ujë
në një qoshe, të paprekur, si dritën e syve...
Burrat e vendlindjes sime
shijonin para kohe bukën e huaj.
Dhe nënat tona mbeteshin duarboshe e pakrahë,
shtëpitë pa mbështetje!
Dhe atëherë
gjithë peshën e shtëpisë e të jetës
e mbanin nënat,
gjyshet e motrat në supet e tyre.
Nënat tona,
pasi lodheshin, duke pritur vite të tëra
burrat e tyre,
shpërthenin në vaje,
kurse motrat,
që rronin me të vetmin kujtim që i lidhnin në gisht
të fejuarit,
visheshin me të zeza
dhe me këngët e tyre mallkonin kurbetin,
që i mashtronte dhe u mbante larg të dashurit e tyre

2.

Kur përmendja emrin tënd, Dropull,
tërë qenia ime mbushej me urrejtje e zemërim
dhe humbisja në etjen tënde të pashuar!

Tani këtu,

ngado që të vete,

ngado që të shkoj,

më shoqërojnë vargjet e njohura:

— Mijëra vjete, dropullite, prisje ujë,

që shpërtheu nga zemrat e njerëzve,

e fshiu një herë e mirë

lotët, vajet, lutjet e rrënkimet e parrëfyera.

Në djall të vesh tani, ti, Skotini,

që ke gllabëruar, pa u ngopur,

vajza të reja

e nuse të bukura

Tek ty rreshtoheshin nënat e motrat tona në dimër

me orë të tëra për një gllënjë ujë!

Dhe kur hidhnin kovat në ujërat e tua,

ishite sikur të hidhnin zemrat e tyre të sflitura.

Dhe nga thellësitë e tua ato nuk nxirrnin ujë

por helm e vrer,

vrer, e helm,

që ta pinin pika-pika e të mbanin në këmbë

shpirtin e tyre.

3.

Sa vjetë kaluan, Dropull, qysh atëherë,
kur në fshatrat e tua
u dëgjua shushurima jetëdhënëse e ujërave të

Libohovës?

Sa vjetë kaluan që gëzimi rrjedh e lot në faqet e
njerëzve

pa frikë e drojtje?

Nënat, gjyshet e motrat tona atë ditë
iu afruan çezmave me drojtje,
hoqën shamitë e tyre të zeza nga koka,
sikur të hiqnin nga kurrizi
të kaluarën e tyre të nxirë,
i mblodhën shuk dhe filluan t'i lagnin
e pastaj të njomnin me to buzët e tyre,
se s'u besonin syve e u dukej vetja në ëndërr,
dhe në fund qanë nga gëzimi, qanë,
e me ujin u bashkuan dhe lotët e tyre.

Burrat

mbushën pëllëmbët
dhe uronin njëri-tjetrin si t'u vinte mbarë,
kurse ne, fëmijët,
filluam të lozim me ujin.
Dhe ashtu siç ishin përzier të gjitha moshat
e vitet bashkë,
aty përpara çezmave filluan
të heqin valle.

Tani nga kodrat e Goricës
kundroj vendlindjen time.
Fshatrat e saj të radhitura në faqe të malit,
të zëna dorë për dorë porsi vëllezër,
thua se hedhin valle në sy të diellit.
Ndërsa në sytë e mi çmbështillen,
si ndonjë qilim shumëgjyresh,
fushat me të gjitha tantellat e tyre.
Kanale të shumtë e përshkojnë kryq e tërthor!
Nga kodrat e Goricës tani
rri e vështroj fushën.
Makinat, traktorët e kombajnat
venë e vijnë orë e çast
dhe me zhurmën e tyre
mbushin gjithë atmosferën,
gjithë jetën,
ndërsa pemët e bimët
tundin degët e gjethet e gjelbëra
dhe diç pëshpërisnin me flladin që zbret nga malet.

Njerëzit

lëvrijnë si bleta në mes të arave,
buzë kanaleve, sipër makinave,
venë e vijnë me një shami të bardhë në kokë,
me një lule në vesh
e me një këngë në gojë.

Tani,
kur zë në gojë emrin tënd, Dropull,
humbas në vreshtat, grunjërat e bostanët e tu,
në vitet e tua të ardhshme,
që shpalosen e valëviten në sytë e mi
si flamuj të kuq në ditë festash,
dhe zemra ime, shpirti im, tërë genia ime
mbushet me krenari të parrëfyer,
tek të shoh me krahinat e tjera tok,
bashkë me motrat e tua të tjera,
që heq në gojën e ujkut pa t'u trembur syri
vallen e lirisë,

të jetës

e të lumturisë!

KUJTIME...

Pas vitesh
në shtëpinë time prindërore
u ktheva përsëri.

Fëmijë isha atëherë
që ika,
po
dëbora ka filluar
të bjerë
në flokët e mi.

Në oborr gjyshja e shtrenjtë,
vetëm kur u gjeta dy hapa para saj
më njohu nga zëri,
më përqafoi dhe më shtrëngoi fort.

...Në mbledhje, në vaditje dhe në korrje
me gjyshen shkoja, shokë.
Që me agimin niseshim pa gdhirë,
dhe ktheheshim në fshat me hënën
e me yjet tok.

Dhe në ahur, kur ktheheshim në mbrëmje
të lodhur, të dërrmuar,
në një qoshe strukeshim me lopët —
në fat e në mjerim të kohës të harruar.

Por dimrit, kur vinin.
netët e stërgjata e të rënda,
nga dora ajo më mirrte
e më shëtiste
në përralla dhe legjenda.
Vetëm ato çaste ishin për mua
çastet më të ëmbla.

Po ja ku erdhën vitet.
e mëdha
të Luftës,
dhe si ciklon u ngrit urrejtja popullore,
filluan të dridhen
e të shemben
pa zhurmë përdhe sarajet.
Në mes të fshatit doli edhe gjyshja ime

me bujqër të tjerë, asaj dite.
Gjëmojnë akoma veshët e mi
nga zëri i saj i ashpër,
që përshkon kohërat dhe vitet:
— Në kullë, para vëllezër, të vemë zjarr,
flaka e saj qiejt të lëpijë!
Robërinë të djegim që na mori shpirtin,
robërinë ta bëjmë shkrumb e hi!

Dhe përpara flakëve dhe zjarrit
sarajet si letra gjunjëzohen.
Tym sarajet bëhen
dhe tok me to, në gërmadha,
dhe vitet-shterpë kthehen!...

Në qendër të fshatit u mblodhën një mëngjes
fshatarët e mi.
Për herë të parë i shikoja
të këndonin pa merak
e të kërcenin
me gëzim gjithë bashkë.

Shami edhe kapela fluturonin
në ajrin vjeshtak.
Ca pushkët
më tutje zbrasnin.

Ndërsa gjyshja ime që nga futa nxori
një shami të bardhë,
një vallë mori,
Vallen e jetës
për herë të parë
kaq lehtë e hiqte.

BISEDË ME GRUAN

1.

Unë tërë ditën humbisja në fushë,
pamenda dhe qetë ishin shokët e mi,
kurse ti
në shtëpi rrije gjithmonë
thëllëzë në kuvli,
jashtë në botë s'duhej të dilje,
të shihje dimrin, pranverën,
bukuritë e jetës, të ndieje diellin, erën.

2.

Çdo vit e nga një fëmijë
sillnim
në këtë botë.

Djalë ish?

Festonim

se krah do të na bëhej në jetë,
dhe armën mbi supet do të hidhte

e do ta mburrnin

dhe fushat,

dhe malet,

dhe pyjet

gjoksin

çelik do t'i tregonte kohës.

Dhe po të ishte vajzë?

Ajo ish «për botën»!

Dhe kokën

atëherë ne varnim.

3.

Katër nga dhjetë fëmijët tanë
shpejt i varrosëm

në dhe,

para se të hapnin syçkat e tyre.

Në zemrën tonë

— plagë të hapura, të thella

mbetën varret e tyre.

Dikur dhe ti, në lindje e sipër,

nga duart desh më ike.

Fëmijët u mblodhën rreth teje
dhe qanin, bërtisnin.
Por ti kishe humbur

në ethe, në dhimbje.

Nga dhimbjet,
kur lindje, gjithnjë ulërije.
Tri-katër plaka mblidheshin

rreth teje

dhe me litarë, gërshërë, çengela

mundoheshin

të të çlironin.

Dhe unë te pragu i derës

prisja në një qoshe

me dorën në ballë,

me kazmën dhe lopatën pranë.

4.

Në jetë udhëtonim

të heshtur e pa zë,

viktima që të dy

të kohës ishim ne.

Në mbërëmje vonë nga arat,

kur ktheheshim në fshat,

ti dru dhe zahire mbartje,

ndërsa me duar

thurje papushim.

Kështu në qafën tënde mplekseshin
fije dhe litarë.
Dhe vjetët në kalim
të bëheshin
lakë e gjarpërinj.
E heshtur
dhe e ngarkuar me halle,
me kafshët tok, e dashur,
si hije ecje në këto male.
Rënkoje e qaje shpesh
dhe fatin tënd mallkoje,
por më kot,
njeri kokën s'çante,
megjithëse ti me djersën tënde
e me mundime
shtëpinë
mbaje më këmbë.

5.

Të huaj, kur zaptuan vendin
dhe këmbëkryq deshën në sofrën e shtëpisë
të rrinin tradhtarët,
atëherë maliherin
hodhe dhe ti në krah
e tok me mua more
rrugën e lirisë.

Por ja, armiku ish i fortë
e nuk i binin kollaj potkonjtë.

Atëherë gjoksin i tregove.

Një ditë të ftohtë dimri

një plumb më goditi

dhe pa ndjenja më rrëzoi përdhe.

Gjaku im rridhte si curril

e tokën vadiste.

Por ty

të ndjeva afër trupit tim.

Bluzën tënde shpejt e shpejt grise

dhe plagën time lidhe

ndaj dhe rroj endel...

Atdheun e çliruar.

Zinxhirët i këputëm,

që duart na plagosën.

Nga supet flakëm

barrën shekullore,

robërinë,

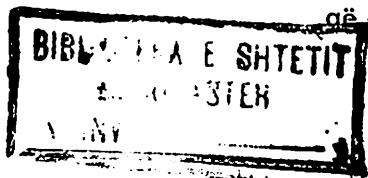
dhe fushat, malet, pyjet

u bënë tonat përgjithnjë.

6.

Duhej vite të kalonin

që data e 6 Shkurtit të vinte,

17 13058

që flad i ri të davariste
nga zemrat,
nga mendjet tona mykun e vjetër
e koha të rrëzonte
të gjitha gjethet që ishin kalbur e ishin zverdhur;
duhej vite të kalonin, që ti, e dashur,
të ngjiteshe me mua krah për krah
në pedestalin e Revolucionit!...

KUR NGJITESH NË NEMËRCKË

Maj' e saj qiellin e shpon,
maj' e saj retë copton,
ndërsa këmbët ka në tokë,
mijra vjete, sa kjo botë!

Pa kur ulërin murlani
e tërbohet keq tufani,
as që tundet, as çan kokën,
as për erën, as për kohën!

KUR ECËN NËPËR ALPE

Sa hyn në grykë brenda
të dalin para malet.
Në gërxhet, në legjendat
mendimi shkon e ndalet.

Pastaj një zë, një zhurmë,
vu-vu ndihet një erë.
Mos janë vallë legjendat,
që zbresin me poterë?!

A, jo, është zër' i alpeve,
është era që jehon.
Dhe malet midis tyre
shpeshherë bisedojnë!

Dhe bisedojnë si njerëz,
po, po, shpesh herë dhe malet,
për trimëri, për festa,
për luftra, dhe për halle.

Dhe malet kishin halle,
mjerim e plagë të rënda,
ato veç i mbështillnin
me mjegulla legjendash.

Sa hyn në grykë brenda,
të dalin para malet.
Në sondat, në brezaret,
vështrimi shkon e ndalet.

Pastaj një zë, një zhurmë,
drejt teje po vrapon.
Dhe malet midis tyre
gjithnjë diç bisedojnë.

Po sot ata pse flasin,
shpesh herë çfarë tregojnë?
Për grunjrat, për metaletë,
që krenarin' u shtojnë!

TI MË THUA, VAJZË...:

Ti më thua të këndoj për lulet, për yjet,
të thur këngë për duart e tua të buta,
të ëmbla,
në çaste kur në Kili mijëra duar të tjera
mbushen me plagë dhe gjakosen nga prangat e rënda.

Ti më thua t'iu këndoj flokëve të tu të artë,
vështrimit tënd të thellë, që kaltëron,
në çaste kur në Spanjë mijëra shikime të tjera
rrinë e përgjojnë: po agon dashuri e tyre
apo nuk po agon?...

Ti më thua për një shtëpi të vetmuar të shkruaj,
që rrihet prej mëngjesit
deri në mbrëmje nga rrezet argjendare
në çaste kur në Itali mijëra e mijëra
e kanë dashurinë të zhveshur,
të pambrojtur
si shtëpi pa çati fare...

Jo, unë bashkë me kohën do të eci,
hidhërimet, gëzimet

bashkë me shokët e miqtë e mi do t'i
ndaj,

dhe, po të duhet, për vendin tim një ditë,
vargjet me gjak do t'i laj.

Ne majo të një mulli,
në këmbë të zhadës
na del përpara besëllajt
një lajidar,
Ne merrim e tij të bardhë
lexojmë
emrat e skallit të të rënëve.
Të hequr lexojmë pak rrethra lakonike
nga një lada e historisë së popullit tonë.
Kur largohemi,
të hequr prapë,
hedhim edhe njëherë vështrimin
mbrepa,
atje në lajidar,
që të gëzohim në kujtesë
në gëzën tonë,
të gjitha sa pamë dhe lexuam,
atje në majo të mulli.

NË MAJË TË MALIT

Në majë të një mali,
në kthesë të xhadesë
na del përpara befasisht
një lapidar.
Në mermerin e tij të bardhë
lexojmë
emrat e skalitur të të rënëve.
Të heshtur lexojmë pak rreshta lakonikë
nga një faqe e historisë së popullit tonë.
Kur largohemi,
të heshtur prapë,
hedhim edhe njëherë vështrimin
mbrapa,
atje në lapidar,
që të gdhendim në kujtesë
në qënien tonë,
të gjitha sa pamë dhe lexuam,
atje në majë të malit,

në anë të xhadesë,
midis pemëve shekullore,
ky lapidar duket
si një zambak i bardhë.
Kjo lule e bardhë e heroizmit,
— lulja më e re dhe më e vjetër
e vendit tim!

VARGJE PËR VURGUN

Së bashku me diellin
ngjitem në Velashovë.
Së bashku me Bistricën,
zbres në Finiq
dhe afër mbrëmjes
qëndroj në Vrinë,
duke kërkuar të gjej diçka.
Janë ca fije të padukshme,
që më tërheqin gjithmonë në këto vende.
Janë disa kujtime,
që ulen këmbëkryq në kujtesën time
dhe dua t'i ringjall.

...Ishte ahëre, kur njerëzit bridhnin
me një torbë boshe në krahë.
Në atë torbë varej gjithë genia e tyre.
Duke kërkuar të gjej gjurmët e prindërve të
mi,

gjej jetën e tyre fatale
dhe agoninë e tyre për një kothere bukë.

Kam ditë që bredh në Vurg,
që bredh në të sotmen e tij:
në grunjërat dhe orizoret,
në ullinj të dhe portokajtë,
në shtëpit' e tij të bardha e dritëlara,
që ngjajnë si ëndrra të bardha nëpër pllajat,
dhe një mbrëmje vonë,
i lodhur, por i lumtur,
nga bredhjet e shumta
nëpër kohëra,
u ula në fushën e Vrinës e të Kranesë
të bisedoj me të ardhmen e tij
si me vajzën time.

FUÇIA BOSHE

Një çamarrok shkonte nëpër rrugë
me një fuçi që menatë,
në një dyqan ta mbushte plot
me dhallë ose me mjaltë.

Ashtu në rrugë duke e shtyrë
me këmbë e rrokulliste,
me zhurmë plot e me potere
qetësinë ajo e prishte.

Në porta dolën njerëzia
e shpejt u mbushën udhët,
nga zhurma që bënte fuçia
të gjithë mbetën të shurdhër.

Kështu e kanë, o miku im,
gjithmonë enët boshe,
ato bëjnë zhurmë pa pushim,
sa herë ndërrojnë qoshe...

FRAGMENTE NGA BUTIRINTI

FRAGMENTE NGA BUTRINTI

1.

Ç'ishe ti, Ugolin,
që erdhe në anët tona
me çekiçin e arkeologut në duar?
Arkeolog,
pushtues
a tregtar?
Ti erdhe andej
nga vinin stërgjyshërit e tu,
që mundoheshin
të rrëmbenin lirinë e stërgjyshërve tanë,
po
që s'mundën kurrë
t'i mprehin si qe
e t'i kalojnë nën «Harkun e Triumfit».
Ti erdhe

të na rrëmbesh kulturën e historinë
e pastaj të krekoseshë
midis madonave
dhe bashkë me bretkosat e tjera
të çirreshe:
— Ata janë njerëz
pa histori,
njerëz të egër!

Ç'ishe ti, Ugolin,
që erdhe në këto vise
me çekiçin e arkeologut në dorë?
Gratë
që mbetën pa kokë e gjinj,
fëmijët
që mbetën pa këmbë e duar,
të sakatosur nga duart e tua «delikate»,
na thanë, se ti ishe
aventurier e kriminel!

2.

Për ditë vijne këtu
njerëz nga të gjitha anët e atdheut
me veshje të ndryshme.
Një i moshuar

shikon me habi një statujë
dhe i heshtur i përkëdhel mermerin,
duke ndier se
ajo përkëdhelje e bashkon
pazgjidhshmërisht me të.
Një vajzë ulet mbi një gur
e del fotografi,
duke dashur të marr me vete
një kujtim.

Një tjetër

shëtiti lirisht nëpër rrugë
dhe dëgjon hapat e tij.

Në ndërgjegjen e tij thellë
dëgjon

jehonën e jetës,
që lulëzonte dikur në këtë vend.

Çfarë i shtyn që të vijë deri këtu?
Kureshtja dhe habia?

Jo! Ata vijnë të shohin me sytë e tyre
historinë e gjallë të të parëve tanë.

3.

Kur ndodhesh në Butrint
s'të bën zemra të largohesh,
prandaj,
kur bëhesh gati që të shkosh,

kthen kokën mbrapa orë e çast
dhe atëherë të duket
sikur ngjallen
të gjithë gurët e nekropolit
e nga të gjitha anët të përcjellin
stërgjyshërit e tu, që të njohën,
me një buzëqeshje të gjerë
e të pambaruar...

Janë në Rozalë ngjallim,
një këngë për të shkuar
(një këngë, që në shokë)
s'u mbyty tek ta në fund)

Gjithë ditën e ndëronin,
ajo rrezohet në tënë...
Por më në fund një grua
kaluarë mbajti Rozalën...

Nga thellësitë e kohës
na vjen ky var, trishtim,
trëpëthet ditët tona,
copëtohet shpirti ynë!

Ajo nuk është këngë
as tall e as legjendë,
ajo është denka, ajo këllimë,
pë dhinë donat, ditët!

KËNGA E ROZAFES

Lart në Rozafa ngjitem,
një këngë befas më shkund,
(një këngë, që në shekuj
s'u mbyt tek ra në Bunë!)

Gjithë ditën e ndërtonin,
ajo rrëzohej natën...
Por më në fund një grua
kalanë mbajti, Rozafën...

Nga thellësit' e kohës
na vjen ky vaj, trishtim,
rrëqethen ditët tona,
coptohet shpirti ynë!

Ajo nuk është këngë
as mit e as legjendë,
një zë qenka, një klithmë,
që dritë donte, dritë!

NË KALANË E ARGJIROS

Kudo që shkel këtu
erë baruti ndiej,
në çdo beden e mur
sot emrin tënd gjej...

U mbushën me kufoma
dhe muret dhe rrënimet,
u mpleksën vite, kombe,
gjuhë dhe emërtime.

Taboret-re të zeza
muret shpesh rrethonin,
dhe zjarri, tymi, flaka
kalanë befash shkretinin.

Por le të derdhej gjaku,
duronte zemra juaj,
kalaja bëhej varr
gjithmonë për të huaj.

...Armiqtë shahen, grinden,
goditen dhe rënkojnë.
Dhe prap' rrugën e kthimit
mes flakëve kërkojnë.

Kudo që hedh vështrimin,
heroizmin ndiej,
në çdo beden e mur
sot emrin tënd e gjej...

Shpesh këtej, kurrë kalor
në këto gërxhe dhe gryka,
zërin tënd, Damjan, dëgjoj,
që gjëmon në luftra, prita.

KUR KALOJ NGA BREGDETI

Shpesh këtej, kurrë kalor
në këto gërxhe dhe gryka,
zërin tënd, Damjan, dëgjoj,
që gjëmon në luftra, prita.

Përmbi male midis resh
emri yt bredh si shqiponjë,
që andej posi rrebesh
përmbi osmanllinj sulmon.

Osmanllinj të, ku humbën vallë
krejt pa nam e pa nishan?
Grykat, gërxhet i përpinë
e i tretën, o Damjan!

Dorën ngrë lart si bajrak
e si shtizë që s'thyhet kurrë,
dhe në të sharkun ti e lidhe,
të shpalosur si flamur.

Dhe flamuri i kuq si flakë,
që në luftrat valëvitej,
ishte shpirti i shqiptarit,
që as lidhej e as vritej!

MAL, O PËRMBI MALE

Tanët s'kishin plumba,
s'kishin as fishekë,
ca barut të thatë
kishin veç në xhep.

Sërbët kishin armë,
turqit kishin topa.
Laku po ngushtohej,
po përmbysesj bota.

Laku po shtrëngohej
rrethi pak nga pak,
kodrat, malet rrotull
nxirrnin tym e flakë.

Befas Mic Sokoli
pa thënë gjysmë fjalë,
ngrihet nga llogorja
mal, o përmbi mal!

Me një hedhje ngrihet,
përmbi malet, mal,
dhe përmbys legjendat,
shekujt kockëdalë.

Shekujt e legjendat,
mitet hedh në erë,
sërbët, turqit, topat
bien në humnerë!...

AMANETI I LUFTËTARIT

Mirrni shpatën, djem të mi,
mirrni shpirtin tim të ri
edhe derisa të vdisni
hasmin duhet që të ndiqni.

Të pabesë dhe dinakë
janë armiqtë e dhelparakë,
ndaj dhe ju, gjersa të rroni
shpatën mbani dhe luftoni.

Ah, u plaka, djem të mi,
dhe nuk mundem dot tani
maleve të lartë të bredh
dhe me ju hasmin të ndjek!

Shpatën time po ju jap —
shpirtin tim që nuk u plak,
dhe me juve prapë do jem
në çdo gur e në çdo shkëmb!

NË GRYKËN E DRAGOBISË

Në këto male
si rrebesh i vërtetë,
tek u printe në ballë
malësorëve,
zbriti Bajram Curri,
me bërrucin e rëndë hedhur krahëve.
Dhe vuri gjoksin e tij,
jetën e tij
për të mbyllur këtë portë,
të mos kalonte kësaj ane
tradhtia zogolliane.

VALIXHET

(Gjyshit tim, që vdiq në kurbet)

Ndanë detit molusqe, alga dhe korale
shkulma tërë natën volli.
Në molo të nesërmen hamalli shkarkoi
dhe dy valixhe që vapori nga mërgimi solli.

E bija dhe djemtë e të zotit erdhën dikur,
valixhet — qivur hapën, babanë të takonin,
por gjetën të kyçur plaçkat e tij
dhe s'gjetën dot trupin e plakut ta shikonin.

Vitet dhe rininë mërgimi seç i voli,
në vend të tij të dy valixhet mbërritën,
si dhurata dhe mandata që tregonin
se si një shpresë, një ëndërr, një jetë larg u
zhuritën.

7 PRILL '39

Në bastion ca tulla vure
dhe një vend, o Mujo, zure.

Lart nga muret e kalasë
mitralozi yt do flasë.

Mitralozi yt në Evropë
do dëgjohet e në botë:

— «Me një mbret dyzet milionë
Shqipëria po lufton!»

— Po me se luftoka, vallë?

— Me një mitraloz të çalë!

Veten Mujua urdhëron:

— Zjarr! E «Breda» nis këndon.

— Bjeru, Mujo, të lumtë dora,
bjeru sig u ka rënë Vlora,
Të kujtohet më njëzetë?
Hidhi, pra, dhe ti në det!

Dhe fashistët shih, si turmë
plot potere, frikë e zhurmë,
zën' bërtasin: — Mama mia!
Ngordhi, cofi krenaria!
Disa, brum, shtrihen përtokë,
ca pa këmbë, ca pa kokë.

Ca të zverdhur ca të mekur,
por të gjithë me shpirt të vdekur!

Mitralozi i Mujos hesht!...
Italianët prap' në rresht
vihen. Banda në fillim,
lë një marsh e zë një himn.
Mitraloz' i Mujos prapë
nis këndon e tym e flakë,
flak' e zjarr përreth shpërndan.
Dikush qahet, dikush shan,
dikush bie, bum, si thes,
dikush mbytet, dikush vdes,
dikush armën tutje flak
e vrapon të hipë në barkë.

Nja njëqind për tokë shtrihen
përgjithnjë që të mos ngrihen!
— Kush na shkel pa ftesë në prag,
pabesinë e lan me gjak!
— Gjer në gju le të shkojë gjaku,
bjeru, Mujo Ulqinaku!

— Agresorët me flamurë
e me lule s'priten, kurrë!
— Me se priten, Mujo, vallë?
— Ja, me plumb, me plumb në ballë!

Shtatë prill tridhjet e nëntë,
qani djema për atdhenë!

Jo, mos qani, s'duhen lotë,
duhen armë dhe barot!

— Armët, vëllezër, ku t'i gjejmë?
— Hasmit ne do t'ia rrëmbejmë,
e me to do ta luftojmë,
ja të vdesim, ja të rrojme!

FRAGMENTE NGA BOROVA

Këtu çdo gur,
që u dogj nga kanibalizmi i nazistëve,
çdo pemë e trung,
që u nxi nga hordhia e hitlerianëve,
çdo shtëpi e kasolle,
që u shkretua
nga urrejtja e shfrenuar e të huajve,
çdo breg e kodër,
që u vrenjt
nga mynxyra e ushtarëve me kryqin e thyer
fsheh një histori.

Vetëm këta gurë
të rrëzuar e të copëtuar,
këta trungje
të djegur e të kalbur,
këto kodra dhe pllaja të zhveshura,

shpëtuan atë ditë
nga hordhia e nazistëve.

2.

Kaluan kaq vjet
qysh nga 6 korriku i 1943-it,
por koha
s'mundi të fshijë
nga kodrat dhe pllajat,
nga gurët e trungjet,
nga fytyrat dhe zemrat e njerëzve
mynxyrën e asaj tragjedie të parrëfyer.
Nuk mundi të mbyllë
plagët,
që hapi ajo tragjedi e padëgjuar.
Plagët mbetën gjithmonë të hapura
dhe sa herë vitet
do të vënë gishtin në to
do të dhembin,
që të mos harrojnë brezat e ardhshëm
sa gjak e sakrifica
na duheshin
që të fitonim lirinë
e jetën!

TË PAMË, REPUBLIKË!

Të pamë, Republikë,
që bashkë me lirinë
kërkoje
në gjërmadha,
në male e gjërxhe,
në pllaja e fusha,
në vite,
të mblihdje bijtë e tu të vrarë,
të përkuleshe
e të shënoje emrat,
që të mos mundnin
t'i shuajnë vitet e kohërat,
Në vendin që ranë
fillove të mbledhësh
ca gurë,
dhe ishe sikur të mblihdje
shpresat dhe dëshirat,
ditët e vitet e tyre.

Sikur të mblidhje
kockat e tyre të shpërndara.
Më vonë,
në vendin e tyre
ngrite lapidarë madhështorë
të ndërtuar me gurë e me mermer
e në majë të tyre vure një yll,
një yll të kuq flakë.
Dhe nuk janë të pakta yjet e tua,
që ndrisin rrugën tonë,
të mos ngatërrojmë udhën!

PASQYRA E LËNDËS

Këngë për vendlindjen	3
Kujtime	9
Bisedë me gruan	
Kur ngjitesh në Nemërçkë	19
Kur ecën nëpër alpe	20
Ti më thua, vajzë... ..	22
Në majë të malit	24
Vargje për Vurgun	26
Fuçia boshe	28
Fragmente nga Butrinti	30
Kënga e Rozafës	34
Në kalanë e Argjiros	36
Kur kaloj nga bregdeti	37
Mal, o përmbi male	39
Amaneti i luftëtarit	41
Në grykën e Dragobisë	43
Valixhet	44
7 prill '39	45
Fragmente nga Borova	48
Të pamë, Republikë!	50